

Osmo Kiviselle

J. P. Roos

Tieteessä tapahtuu on siitä mainio lehti että siinä todella käydään jatkuvaa keskustelua, toisin kuin missään muussa tuntemassani tiedejulkaisussa. Numero 2/2003 oli tästä loistava osoitus ja todella virkistävää lukemista. En voi siksi(kään) vastustaa kiusausta yrittää saada viimeistä sanaa Kivisen ja minun keskinäisessä kinastelussa. Varsinkin kun nähdäkseni Kivisen vastaus vei meidät tiettyjen oleellisten eroavuuksien äärelle.

Vaikka en pystykään vakuuttamaan Kivistä hänen näkemystensä erheellisyydestä, niin ehkä vähemmän varmoilla valmiuksilla varustettu lukija saattaa vakuuttua niiden ongelmallisuudesta. Ensinnäkin Kivinen antaa ymmärtää etten lainkaan tunne Rortya vaan siteeraan toissijaisia lähteitä, jos niitäkään. Kuitenkin lainasin kirjoituksessani ihan alkuperäistä ja tuoretta Rortya ja tämän käsityksiä, ilman että Kivinen reagoi asiaan mitenkään. Susan Haack taas on mainio ja huolellinen kriitikko jonka "unohtaminen" nähdäkseni viittaa juuri siihen, että kritiikkiin on vaikea vastata.

Kun Kivinen aivan itse paljastaa että Rorty on kehittänyt aivan uuden ja paremman Deweyn, niin minusta tämä tukee aika hyvin Haackin kritiikkiä Rortyn ominaispainosta. Ja olen edelleen varma siitä, että lause, johon Kivinen vastauksensa lopettaa ("jos maailmannäkemykseni on yhtä kuin käsitys, että meidän itse kunkin ulkopuolella on maailma, jota mielentilamme eivät juuri hetkauta, ja jonka kanssa olemme toimiessamme kausaalisessa yhteydessä"), on Kivisen aivan itsensä konstruoimaa "paranneltua" Rortya. Tekisi mieleni kääntää se ja lähettää Rortylle jotta saisi häneltä kommentin asiasta.

En minäkään muuten puhunut poliittisista kannanotoista (joissa saatan hyvinkin olla lähempänä Rortya kuin Kivinen) vaan puhtaasti rortyalaista ajatuksesta siitä, että totuutta ei tarvitse etsiä, kunhan saadaan tiedeyhteisö vakuuttuneeksi siitä, että sellainen on taas löytynyt.

*

Mutta haluan hiukan laajentaa tätä keskustelua myös Rortyn ulkopuolelle. Rorty sijoittuu minulla siihen kategoriaan yhteiskuntafilosofia ja -tut-

kijoita, jotka heittävät hiekkaa silmille pikkuovelilla (eikä aina vain pikkuovelilla) muotoiluilla. Ja jotka pahimmassa tapauksessa onnistuvat johdattamaan meidät todella syvälle suohon. Tällaisia henkilöitä minun omissa sankarikokeelmasani ovat Rortyn lisäksi vaikkapa Bruno Latour, Ian Hacking, Slavoj Žižek, Jacques Derrida. Suomalaisia pikkurortyja ja -latoureja ovat taas vaikkapa Risto Eräsaari, Osmo Kivinen, Risto Heiskala, Kari Palonen, vain muutamia mainitakseni (sormet alkavat kyllä heti syyhytää ja listasta tulisi helposti melko pitkä!).

Tässä on taas se *caveat* että nämä kaikki ovat myös luovia ja kiinnostavia tutkijoita joilla on tärkeitä ideoita ja jotka useimmiten itse pystyvät erottamaan toden ja scifin. Mutta heidän lukijansa ja oppilaansa ovat toinen nakkii. Miten monta hyvää (nuorta) yhteiskuntatieteilijää toikkaroi-kaan tälläkin hetkellä aivan turhissa käsitusvis- sa edellä mainittujen kaverusten ansiosta.

Tietenkään kukaan näistä ei tietoisesti omistaudu bourdieiläiseen pääoman keruuseen! Se pitäisi Kivisen kaltaisen Bourdieu-tuntijan hyvin tietää. Mutta on selvää, että Rortyn & co käyttämä strategia on juuri sellainen jota kannattaa noudattaa jos haluaa tiedemaailmassa pärjätä. Ja minulle Bourdieu eroaa edellä mainituista juuri siinä, että hän ei yritä eksyttää lukijaansa valheellisilla lupauksilla ja halvoilla silmäkääntötem- puilla..

*

Mutta ettei Kivinen pääsisi moittimaan minua siitä, että sivuutan hänen olennaisen kritiikkinsä, vastaan vielä siihenkin. Minusta on aikamoista (ja turhaa) saivartelua jos Kivinen väittää että on täysin eriasia raportoida kuin havainnoida ja että hän oli kiinnostunut vain edellisestä. Raportointikyky ei ole hänen mukaansa osoitus kielestä riippumattoman tietoisuuden olemassaolosta.

Aivan, mutta esittämäni kysymys siitä, mitä kielipeliä sellainen Kivisen toiminta noudattaa jossa hän laskee kätensä kuumalle levyille ja vetää sen sitten pois, nähdäkseni osoittaa että meillä on kielestä riippumaton tietoisuus, jonka ansiosta juuri osa toimintaamme perustuu luontumuksiin eikä kieleen.

Kun Kivinen taas siteeraa Deweya, jonka mukaan toiminta on ennen ajatusta, niin moderni aivotutkimushan on osoittanut että tämä ei pidä paikkaansa. Olemme toisaalta samaa mieltä luontumusten ja valmiuksien osuudesta ihmisen toiminnassa. Erona on se, että Kivinen näyttää katsovan että kaikki on opittua kun hän kirjoittaa, että ”ihmisiin on heidän aikaisemman toimintansa seurauksina ruumiillistunut mitä moninaisimpia valmiuksia”. Tämä on puhdasta *blank slatea* johon Kivisen mielestä kukaan sosiaalitieteilijä ei usko.

*

Kaikki ei ole selitettävissä yhteiskunnallisella, onneksi. Myös ihmisen noin 150 000 vuotta vanha luontumusten ja taipumusten esihistoria voi

antaa meille yhtä ja toista. Ainakin toimia jonkinlaisena siivilänä jonne tyhimmät väärät käsitykset voisi jättää, sanokaamme vaikka kielen ja yhteiskunnan välttämättömästä yhteydestä, lapsuuden parisatavuotisesta historiasta, romanttisen rakkauden synnystä, modernin kalastuksen simmeliläisestä luonteesta, inklusion ja eksklusion täydellisestä kontingenssista tms. Tätäkin listaa voisi jatkaa aivan loppumattomiin, mutta lukemalla vain vaikkapa viimeisimpiä *Sociologia* tai *Tiede & Edistys* -lehtiä niin esimerkkejä löytyy ilman että minun tarvitsee konstruoida yhtäkään olkinukkea tyhjästä taulusta taikka yhteiskuntatieteen standardimallista.

Kirjoittaja on sosiaalipolitiikan professori Helsingin yliopistossa.